

Hiiumaa kui katsejänes, kooliks kogu maailmale

PIRET EESMAA
vabakutseline ajakirjanik,
Tartu Ülikooli ajakirjanduse
ja kommunikatsiooni eriala
magistrant

Hiiumaa haridusreform paljastab kriitilise teadmis- lünga: kuigi erialade kärpimist õigustatakse tööturu vajadustega, on koolide sulgemise mõju kogukondadele vähe uuritud. See loob ainulaadse võimaluse muuta saar teaduspõhiseks katsealaks, et mõista, kuidas haridusotsused mõjutavad maapiirkondade elujõudu ja tulevikku.

Kutsekoda avaldas 2024. aasta veebruaris uuringu madala erialase rakendumisega erialadest kutseõppes ja selle põhjustest. Lühikokkuvõte: kutsehariduses on liiga palju täiskasvanud õppijaid, kelle eesmärk pole end uue ametiga hõivata. Järelkult tuleb reformida.

Mõne ametikooli jaoks tõi see päevakorda võimaliku sulgemise või vähemalt hääbumise. See omakorda tõstatas küsimuse, mil määral on, võiksid või peaksid haridusotsused olema regionaalpoliitilised.

Raporti kohaselt on Hiiumaa haridusmaastikul toimumas kaks olulist muutust. Suuremõisa lossis tegutsev ametikool viiakse üle Kärdlasse, osa erialadest kaob, vähemalt tasuta õppes. Peale selle liidetakse ametikool gümnaasiumiga ning 2026. aasta sügisest alustavad tööd Hiiumaa gümnaasium ja rakenduslik kolledž.

Taust ja ajalugu

Kui Hiiumaa ametikooli eelkäija 1977. aastal asutati, hakati seal muu hulgas õpetama aiandust. Peale Suuremõisa on seda eriala saanud õppida ka Hiiumaast 330 kilomeetri kaugusel Räpinas.

OSKA 2023. aasta uuringu järgi on aiandus üks suurima turutõrkega erialadest ehk see on täiskasvanud õppijate seas populaarne, ent 2021. aasta seisuga tegi seda tööd kümme aastat pärast lõpetamist

ainult 29% lõpetanutest (Rosenblad jt, 2023). 2024. aasta OSKA raportis on madala rakendumisega õppekavade seas Hiiumaa ametikooli erialadest välja toodud ka floristi ja väikesadama spetsialisti eriala.

Argumendina, miks ei ole vaja nii palju õpetada aiandust või väikesadama spetsialiste, nimetatakse raportis muu hulgas hooajalisust (Pihl & Krusell, 2024). Uuringu juht Katrin Pihl ütles pärast raporti ilmumist „Terevisioonis“, et isegi parima tahtmise korral ei ole nende erialade lõpetajatele võimalik tagada Eestis terve aasta vältel kindlat püsivat sissetulekut (Kilumets, 2024).

Lisaks tuuakse raportis välja, kuidas väikesadama spetsialisti ja aedniku erialal on täiskasvanud õppijate osakaal 90% ning

Tuuakse välja, et koolide roll maapiirkondades on oluliselt kaalukam kui linnas – kool on kogukonna süda.

40%-l neist on juba varasem kõrgharidus (Pihl & Krusell, 2024). Florist kuulub nende ametite sekka, kus nõudlus on ebapiisav ning erialase tööga on keeruline ära elada (Pihl & Krusell, 2024). Õppijatest 70% on täiskasvanud ning tihti on nad omandamas teist või isegi kolmandat tasemeõppe eriala (Pihl & Krusell, 2024). Kategooria iseloomustuseks öeldakse ka seda, et „sisseastujate (eelkõige täiskasvanute) õpimotivatsiooniks ei ole tihti erialane

rakendumine, vaid enesetäiendus“ (Pihl & Krusell, 2024). Pihl toob „Terevisioonis“ välja, et suur hulk täiskasvanud õppijaid õpib lihtsalt enesearenguks ja hobiks ning neil ei ole mingit plaani hiljem tööle minna (Kilumets, 2024). Seetõttu on aiandust nüüd võimalik tasuta õppida üksnes Räpinas. Hiiumaal maksab see 3600 eurot aastas.

Aianduserialade osakaal Hiiumaa ametikooli õppekavadest on 60,5%, ehk 2/3 (Hiiumaa ametikool, 2024). „Kui koolilt võetakse need erialad, siis hääbub ka kool,“ seisab 1900 allkirja kogunud petitsioonis, mis esitati haridus- ja teadus-, kultuuri- ning põllumajandus- ja regionaalministrile 2024. aasta septembris.

Civitta ajalooliste hoonete restaureerimise mõju-uuringus on Suuremõisa lossi kohta öeldud, et hoone jätkusuutlikkust toetab riiklik poliitika, mille kohaselt peab kutseharidus olema regionaalselt ühtlaselt kättesaadav. „Kui see suund peaks muutuma, ei ole kindel ka HAK-i jätkamine, mis omakorda mõjutaks mõisahoone jätkusuutlikkust“ (Civitta, 2017).

Kui linnaaedniku, floristi ja maastikehitaja erialad läksid tasuliseks, laekus Hiiumaal neile erialadele sisseastumisavaldusi kaks (Jürgen, 2025). Viis aastat enne seda, 2020. aasta sügisel, oli floristi õppekavale konkurss 2,2 ning linnaaedniku omale kaks inimest kohale (Eesmaa, 2020). Kõik olid täiskasvanud, kel keskhariduse omandamise soov puudus.

Kuni aastani 2016 oli Hiiumaa ametikool kutsekeskkool. Põhiharidusega õppijate arv oli aga olnud püsivas languses. Näiteks 2014/15. õppeaastal oli selliseid õppijaid ainult kolm (Haridussilm, i.a). Edasi otsustati minna täiskasvanutega. Vajadusel sai keskharidust omandada samal ajal Hiiumaa Riigigümnaasiumi mittestatsionaarses õppes. Alates 2015. aastast, mil loodi Hiiumaa riigigümnaasium, on ametikoolil ja gümnaasiumil olnud üks juht. Sellest hoolimata on koolid olnud väga selgelt kaks eraldiseisvat asutust. Ametikool on olnud rohkem

seotud Suuremõisa ja lossis tegutseva MTÜ kui Kärddlas toimetava gümnaasiumiga.

Milles on küsimus?

Ametikooli erialade kaotamine, Suuremõisast ära viimine ning gümnaasiumiga liitmine on tekitanud kohalikes vastuseisu. Mures ollakse nii kutse- kui ka keskhariduse pärast – kuidas jääb kutsekool ellu, kui see liidetakse gümnaasiumiga? Kas üldse jääb? Kui populaarseid erialasid enam ei ole, siis kes tuleb Hiiumaale õppima? Mis saab akadeemilisest keskharidusest, kui gümnaasiumi eraldiseisva asutusena enam ei ole? Kas noored jäävad üldse enam saarele õppima? Kuidas mõjutab saarelt varem lahkumine nende naasmist hiljem?

Lisaks kerkiavad aruteludes küsimused, mis saab hiljuti restaureeritud mõisahoonest ja seda ümbritsevast aiast, kui pole enam ametikooli ega aianduserialasid. Aga õpilaskodust? Kas kõik jääb tühjaks? Ehk kokkuvõtlikult – kui suur on see hoop kohalikule elule?

Teadlaste arvates on koolide sulgemise mõju maapiirkondadele uuritud liiga vähe. Eriti Eestis, aga ka mujal. Poola kohta kirjutab Anna Kłoczko-Gajewska, et „tõendusmaterjal koolide loomise ja sulgemise mõju kohta kohalikele kogukondadele on puudulik“ (2020: 599). Haynes (2022) leiab, et Kanadas on hariduspoliitikat puudutavate uuringute puudus läbi ajaloo lausa murettekitav ning Haridusministeerium peaks nende tegemist toetama. Norra teadlane Rune Kvalsund (2009) ja Inglismaa haridusteadlane Linda Hargreaves (2009) rõhutavad mõlemad, et koolide mõju kogukonnale vajab süsteemset uurimist. Kirjeldused kogukonna ja koolide suhtest ei ole Hargreavesi sõnul piisavad, vaja on analüüside otsuste mõju.

Soome teadlased Esko Kalaoja ja Janne Pietarinen (2009) ning Rootsi teadlane Lisbeth Aberg-Bengtsson (2009) kinnitavad vajadust põhjalike, kordus- või tegevusuuringuste järele. See on nende arvates lausa kriitilise tähtsusega.

Uuringuis, mis olemas, tuuakse välja, et koolide roll maapiirkondades on oluliselt kaalukam kui linnas. Rõhutatakse enam-jaolt üht – kool on kogukonna süda. See on tööandja, kogunemiskoht, miski, mis toob inimesi kokku ja paneb neid ühiselt tegutsema, tähtis osa kohalikust identiteedist (Oncescu, 2014). Nende sulgemine ja liitmine mõjutab oluliselt kohalike inimeste igapäevaelu ning võib piirkonna jaoks olla üks raputavamaid ja destabiliseerivamaid sündmusi üldse (Haynes, 2022).

Tihti lähtutakse koole sulgedes põhimõttest, et suuremates üksustes on kulud madalamad (Haynes, 2022). Hiiumaa kohta on haridusminister Kristina Kallas öelnud, et raha on üldse „kõige väiksem mure kogu selles krempelis“ (Vinni, 2025b). Tõepoolest, ka Kanada teadlane Michael Haynes toob välja, et koolide sulgemisotsuste majanduslikku kasu on väga vähe dokumenteeritud (2022: 69). Ta vihjab, et kulud võivad väiksemaid koole suuremaga liites hoopis suureneada, sest muutuvad tööjõuvajadused ning kasvavad bürokraatia- ja transpordikulud (Haynes, 2022).

Milles on siis küsimus?

Hiiumaal puudutab kooli sulgemine ametikooli konteksti. Suuremõisa on see küla ja kogukond, mis jääb millestki ilma. Ametikool on mõisahoones tegutsenud veidi vähem kui viiskümmend aastat ning olnud üks selle suurimaid sisuga täitjaid. Mõisahoones asuvad veel kuueklassiline algkool, külaraamatukogu, suviti suvenii-ripood ning maja on avatud turistidele, ent kutsekool on suur osa Suuremõisa identiteedist.

Lossi ümber on aed, mida aiandusõpilased korrast hoiavad, ehitavad ja kujundavad. Seal toimuvad kultuurisündmused, lühikursused ja loengud taimekasvatusest, aiaehitusest, ajaloost. Taimed leiavad kasutust floristika õppeainetes ja kursustel. Rahvusvahelised koolitajad on keskkonda kõrgelt hinnanud. Maailmakuulus Poola meisterflorist ja sisekujundaja Iza Tkaczyk ütles näiteks: „Igal pool on inspiratsioon!

Vaatan seda lauda, kohe tuleb idee, vaatan kaminasimssi, fantaasia hakkab tööle. Kõik, mida muidu ollakse harjunud vaid muuseumis nägema, on siin igapäevases kasutuses. Võimalus valida taimi ametikooli aiast on nagu oleksin taevasse sattunud!“ (Eesmaa, 2023).

Ajast, mil Suuremõisa loss restaureeriti (raha selleks tuli EMP mõisakoolide programmist), ning eriti pärast seda, kui kutseharidus muutus täiskasvanute seas populaarseks, on kohaliku inimese vaatenurgast see uhke, varem pisut räämas olnud hoone ellu ärgeanud ja särama löönud. Seda kinnitaks tõenäoliselt igaüks, kes Suuremõisas elab. Kui keegi neilt küsiks.

Kärkla puhul ei jää kogukond otseselt millestki ilma, saab isegi rikkamaks. Osa ametikoolist liigub sinna ning gümnaasium kasvab selle võrra suuremaks. Probleem võib tekkida aga segadusest, millises õppeasutuses noor keskharidust

Teen ettepaneku dokumenteerida võimalikult põhjalikult kõik, mida on võimalik vaadelda.

omandama hakkab, ehk kuidas võetakse uus gümnaasiumi ja ametikooli ühendav haridusasutus omaks. See mudel saab olema Eesti esimene ning kohalikes tekitab katsejäneseks olemine ebakindlust.

„TV3 uudistes“ väljendasid oma arvamust kaks lapsevanemat ja kaks gümnaasisti. Liina Siniveer ja Maia Jõpiselg peavad tuleval aastal otsustama, kus jätkub nende noorte haridustee. „Gümnaasium on tugev kool, aga praegu oleme tõesti segaduses, mis siin üldse saab ja kas peab minema

mandrile,“ ütles Siniveer. Jõpiselja arvates külvab segadust juba kooli tulevane nimi: „Hariduskeskused ja kolledžid viitavad tavaliselt kutsekoolile, aga see on akadeemilisest keskharidusest väga erinev“ (Kimmel, 2025). Gümnaasist Meribel Piil tõi välja, kuidas juba keskkoolis mandrile õppima läinud noor kaob lihtsamini kodukoha jaoks ära ega pöördu pärast ülikooli tagasi (Kimmel, 2025). Fredy Saarkoppel, samuti gümnaasist, uskus, et selleks, et kaks tugevat kooli, gümnaasium ja ametikool, saaksid omavahel koostööd teha, ei ole vaja neid liita (Kimmel, 2025).

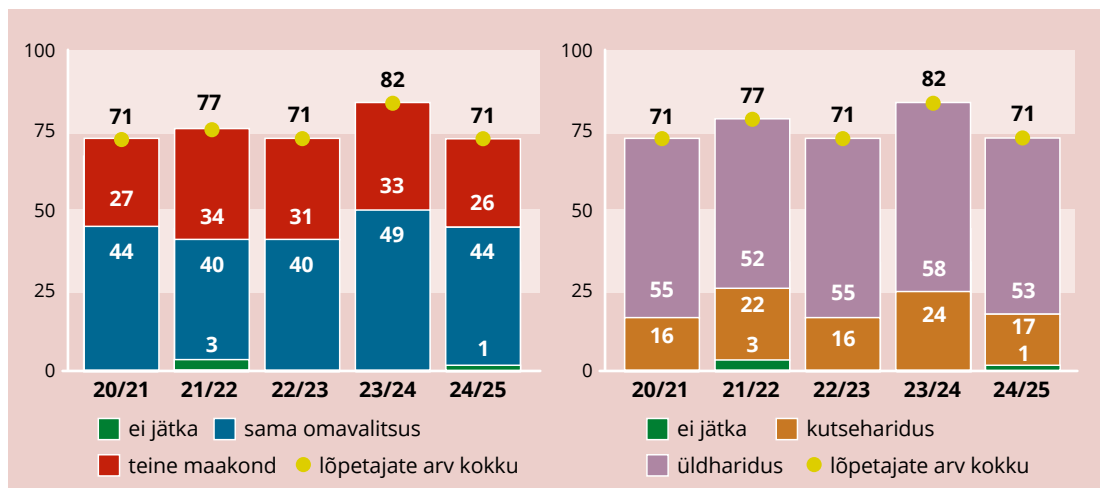
Haridus- ja teadusminister Kristina Kallas lausus Hiiu Lehele antud intervjuus aga veendunult, et kaks eraldi kooli Hiiumaal ellu ei jää (Vinni, 2025b). Lisaks pani ministeeriumis kohe punase lambi põlema (Vinni, 2025b) tõik, et saarel puudub kutsekeskhariduse õpitee. Kuna koolikohustus kehtestati alates 1. septembrist 2025 kuni 18. eluaastani, peab riik tagama Hiiumaal õppimisvõimalused ka neile noortele, kes ei ole huvitatud akadeemilisest keskharidusest.

Kohalikud on pakkunud välja, et muudatused lükataks aasta võrra edasi, ent Kallase sõnul on asjaga kiire, sest „vastasel juhul me lihtsalt sunnime Hiiumaa noori ära minema“ (Vinni, 2025a).

Haridussilma (2026) andmetel on viimase nelja aasta jooksul Hiiumaalt pärast põhikooli mujale läinud ligi 30 õpilast aastas, neist kutsehariduses jätkajaid on olnud ligi 20. Milliseid erialasid täpsemalt õppima mindud on, ei ole dokumenteeritud. Uue rakendusliku kolledži avamiseks on lisaks pakutavatele erialadele välja töötatud uus turismiteenuste õppekava.

Sarnane saatus – gümnaasiumi ja ametikooli liitmine – võib Kallase sõnul ees oodata nii Räpinat kui Vana-Vigalat (Vinni, 2025b). Ehk sellest, mis Hiiumaal saama hakkab, sünnib eeskuju.

Arvestades, et teadlaste hinnangul on koolide sulgemise ja liitmise mõju kogukondadele seni liiga vähe uuritud ning Hiiumaal on see protsess parajasti

JOONIS 1. Ränne põhikooli lõpetamisel (vasakul) ja valikud põhikooli lõpetamise järel (paremal). Andmed seisuga jaanuar 2026.

Allikas: Haridussilm. Üldhariduse ülevaade. Hiiu maakond

käivitumas, teen ettepaneku dokumen- teerida võimalikult põhjalikult kõik, mida selles kontekstis on võimalik vaadelda. Alustades sellest, kuidas ametikool on kohalike meelest nende elukeskkonda mõjutanud ning lõpetades sellega, mismoodi on asjad näiteks kümne aasta pärast. Uurida põhjalikult, sügavalt, detailselt ja eeskujulikult, nii et sellest oleks kasu nii Räpinal ja Vana-Vigalal kui ka Kanadal, Soomel, Rootsil, Norral, Inglismaal, Poolal ja teistel maadel.

Uuringute ülevaade

Seda, miks uuringuid tehtud ei ole, põhjendatakse teadusallikates muu hulgas lüngaga poliitilises diskussioonis – maa- koolidel ei ole seal kohta (Haynes, 2022). Kuna poliitikat saab kujundada vaid mõõ- detud tulemustele toetudes (Haynes, 2022), siis seni, kuni puuduvad usaldusväärsed, sügavuti minevad, konteksti selgitavad uuringud, ei olegi Haynes'i arvates võima- lik, et koolide sulgemis- ja liitmisotsused võtaksid täiel määral arvesse seda, kui olulised on need kogukondade säilimiseks maapiirkondades (Haynes, 2022).

Samale argumendile on Hiiumaa

ametikooli kaitseks kõneldes toetunud ametikooli vilistlane Tiina Maiberg, öeldes, et puuduvad analüüsid nii regionaalse mõju kui ka selle kohta, kuidas erineb Hiiumaa aiandusõpe mujal pakutavast, ning sellegi kohta, kui palju on täiskasva- nud õppijad ühiskonnale tagasi andnud (Maiberg, 2024).

Kutseõppe teemaatikale tõmbekeskusest väljaspool keskendus Suuremõisa lossis terve kutsehariduserformi konverents, mille üheks põhiküsimuseks kujunes, kas Haridus- ja Teadusministeerium saab ja peab otsuste tegemisel regionaalpoliitikat üldse arvestama. Haridusministeeriumi asekancleri Renno Veinthali suust jäi kõlama veendumus, et hariduse sidumine pidevalt teiste asjadega viib tähelepanu fookuse põhiküsimuselt kõrvale (Vinni & Vooglaid-Kukk, 2024). Põhiküsimus on Veinthali sõnul noortele hariduse andmine.

Tõika, et ääremaisust võetakse haridus- poliitika kujundamisel väga harva arvesse, võib Haynesi arvates vaadelda sotsiaalse ebaõiglusest (2022). Ta räägib urbanorma- tiivsusest ehk sellest, kuidas arusaamine asjade toimimisest väikestes kohtades on

linnastuvas maailmas kadumas (2022). Elu maal vaadatakse läbi linnaelu prisma ning linnakeskkondi peetakse vähese asustusega piirkondade suhtes ülemuslikeks (Haynes, 2022). Kanada kohta kirjutab Haynes (2022), et hariduspoliitikas domineerib arusaamine, nagu vajaksid maakoolid parendamist ja ajakohastamist ning eesmärk on muuta neid „linnalikemaks“. Linnakoolid on normaalsed, õiged, kvaliteetsed, aga maakoolid puudulikud, vähe arenenud (Friesen, 2018). Haynesi arvates on aga maapiirkond erisus, „mida tuleks teadvustada ja tervitada sarnaselt kultuurilistele, seksuaalsetele ja klassierisustele“ (Haynes, 2022: 62). See on sotsiaalse võrdsuse küsimus.

Hiiumaa ametikooli kontekstis tasuks kindlasti vaadata, mismoodi mõjutavad ametikooli korraldatud sündmused ja koolitused kohalikke elanikke.

Seda enam, et uuringud, mis vaatlesid kogukondi pärast koolide sulgemist, näitavad, et inimeste elu mõjutab see rohkem kui vaid ühe tühjaks jäänud maja võrra.

Poolas uuris Anna Kłoczko-Gajewska nelja väikest küla 12-aastase vahega aastatel 2004 ja 2016. Kõigis oli tekkinud koolide sulgemise oht, mis pälvis kohalike vastuseisu. Kahes külas jäeti koolid alles, teises kahes mitte. Külade, kus kool säilis, peamine eelis oli see, et kooliga seotud tegevuste kaudu jätkus elanike omavaheline spontaanne suhtlus. Koolimajas

toimunud lastevanemate koosolekud ja täienduskoolitused olid mõtete vahetamise kohad, millest said alguse külaeluga seotud ideed ja ettevõtmised (Kłoczko-Gajewska, 2020). Teistes tuli ühissetevõtmiste nimel kokkusaamisteks ja arutelude tekitamiseks rohkem vaeva näha (Kłoczko-Gajewska, 2020). Väga halvasti lõppes kooli sulgemine küla jaoks, kus oli tekkinud kõrgema valitsusastmega konflikt ning külajuht kibestunud ja endasse tõmbunud (Kłoczko-Gajewska, 2020).

Hiiumaa ametikooli kontekstis tasuks kindlasti vaadata, mismoodi mõjutavad ametikooli korraldatud sündmused ja koolitused kohalikke elanikke. Kas teadmised, mis ametikooli raadiuses levivad, on teistsugused kui seal, kus sellist sisu käepärast ei ole? Milliseid väärtusi kogukonnas sõnastatakse? Mida peetakse oluliseks praegu, mida kümme aastat hiljem?

Rootsis kirjeldasid Magdalena Cedering ja Elin Wihlborg kahe kooli sulgemist Ydre piirkonnas. Esmaste mõjudena toodi välja keerulisem logistika ning raskused vanemate töögraafikute ja laste kooli- ja huviringi ajakava klapitamisel, ent välja jõuti selleni, kuidas suurest koolist kaugel elades oli lastel vähem võimalusi koolivälisel ajal sõpradega kohtuda ning suurenes nende sõltuvus digivahenditest (Cedering & Wihlborg, 2020). Samuti täheldati, et suhtlusvõrgustik ei pruukinud suuremas koolis olla mitmekülgsem, sest väiksemas koolis suheldi rohkem eri vanuses lastega, suure koolis oli vanuste kaupa eraldumist rohkem (Cedering & Wihlborg, 2020).

Hiiumaa kontekstis võiks logistika poole pealt vaadata, kuidas hakkab muutuma inimeste liikumine Suuremõisa – bussireisijate arv, kas mõjutab poe külastatavust, ööbimist, majutuskohti, mõisa külastajainumbreid?

Kui Rootsis vaadeldi laste sõprussuhteid, siis Hiiumaal võiks analüüsida täiskasvanute kutsehariduse mõju vaimsele tervisele, nagu toob välja Tiina Maiberg oma arvamuses (2024). Sealjuures tasuks

uurida õpetajate kogemusi eri vanuses õppuritega. Ning sedagi, kas täiskasvanud kutseõppijad on äkki tundnud, et saavad riigilt midagi oma tasutud maksude eest vastu ning see on kaudselt tõstnud nende rahulolu valitsuse ja selle poliitikaga.

Hiiumaa vald on Suuremõisa lossi tüh-jaks jäämisele reageerinud sooviga võtta hoone enda käsutusse. Kuidas hakkab see mõjutama kogu piirkonna toimetulekut? Mis saab ametikooli 34 töötajat? Kas nad leiavad saarel uue töö? Kuidas muutub nende elukorraldus?

Ja kindlasti tasuks uurida seda, kuidas üldse maapiirkondades inimesed end ära elatavad. Kas nad teevad ainult ühte tööd või on nende elu ja elukutsed hooajalised, sõltuvalt sellest, mida mingil aastaajal teha saab või vaja on? Kui suur on Hiiumaal nende osakaal, kes peavad mitut ametit? Kas on üldse vajalik ja võimalik, et iga amet võimaldab aastaringset sissetulekut ja täiskohaga tööd, mida OSKA raporti juht on nimetanud väikesadama spetsialisti ja aianduse erialade puudusena?

Kristina Kallas ütles, et raportid on „suht täpsed selle kohta pealt, kuidas nad prognoosivad ametite vajadust“, ta „võib kergemat mürki võtta, et aianduse erialal sadades uut koolitustellimust enam ei tule“, ning ta ei tea, „kust nad selle rahalaeva leiavad, et seda aiandust uuesti kinni maksta sellises mahus“ (Vinni, 2025a). Samas lõpeb seesama OSKA raport sõnadega: „Haridus- ja Teadusministeerium lähtub sellest uuringust kui ühest n-õ tööriistast mitme seas hariduspoliitika kujundamisel, võttes arvesse lisaks erialasele rakendumisele ka teisi aspekte, sh tööturunõudlust, sotsiaalset vajadust, õppekvaliteeti, regionaalset nõudlust, kultuuri säilimist jne“ (Pihl & Krusell, 2024).

Meil on olemas see üks tööriist mitme seas – raport ametite vajaduse kohta –, aga oleks vaja ka teisi: tööturu nõudluse, sotsiaalse vajaduse, õppekvaliteedi, regionaalse nõudluse, kultuuri säilimise jne kohta.

Kui mitte Hiiumaa, siis teiste jaoks. Nii Vana-Vigala kui ka Kanada.

KASUTATUD ALLIKAD

- ABERG-BENGTSSON, L. (2009). The smaller the better? A review of research on small rural schools in Sweden. *International Journal of Educational Research*, 48, 100–108. – doi: 10.1016/j.ijer.2009.02.007.
- CEDERING, M. & WIHLBORG, E. (2020). Village schools as a hub in the community – A time-geographical analysis of the closing of two rural schools in southern Sweden. *Journal of Rural Studies*, 80, 606–617.
- CIVITTA (27.01.2017). Ajalooliste hoonete restaureerimise mõjude hindamine mõisakoolide programmi näitel. Lõpparuanne.
- EESMAA, P. (25.08.2020). Konkurss ametikooli õppekohtadele kasvab aasta-aastalt. *Hiiu Leht*. – <https://hiuleht.ee/konkurss-ametikooli-oppekohtadele-kasvab-aasta-aastalt/>.
- EESMAA, P. (19.09.2023). Maailmakuulus meisterflorist vaimustus Hiiumaa ametikoolist. *Hiiu Leht*. – <https://hiuleht.ee/lilleilu-maailmakuulus-meisterflorist-vaimustus-hiiumaa-ametikoolist/>.
- FRIESEN, J. J. (2018). Between a Rock and a Hard Place: Urbanormativity and Rural Located Private Higher Education. *Theses and Dissertations – Sociology*, 41. – doi: 41. <https://doi.org/10.13023/etd.2018.508>.
- HARGREAVES, L. (2009). Respect and responsibility: Review of research on small rural schools in England. *International Journal of Educational Research*, 48, 117–128. – doi: 10.1016/j.ijer.2009.02.004.
- HARIDUSSILM (i.a). Eesti hariduse teabevärv. www.haridussilm.ee.
- HAYNES, M. (2022). The impacts of school closure on rural communities in Canada: A review. *The Rural Educator*, 43 (2), 60–74. – doi: <https://doi.org/10.55533/2643-9662.1321>.
- HIIUMAA AMETIKOOL (12.08.2024). Anna oma hää! meie aianduserialade püsijäämise eest! Blogipostitus. Vaadatud 23.01.2026. – <https://www.hak.edu.ee/et/uudised/anna-oma-haal-meie-aianduserialade-pusimajaamise-eest>.
- JÜRGEN, M. (25.08.2025). Kutsereformi algus läks Hiiumaal rappa. *Postimees*. – <https://www.postimees.ee/8310214/kutsereformi-algus-laks-hiiumaal-rappa>.
- KALAOJA, E. & PIETARINEN, J. (2009). Small rural primary schools in Finland: A pedagogically valuable part of the school network. *International Journal of Educational Research*, 48, 109–116. – doi: 10.1016/j.ijer.2009.02.003.

- KILUMETS, J. (saatejuht) (15.02.2024). Terevisioon. Intervjuu OSKA madala rakendamisega erialad kutseõppes ja selle põhjused raporti juhi Katrin Pihliga. ERR. 52:00–59:40. – <https://jupiter.err.ee/1609240274/terevisioon>.
- KIMMEL, T. L. (03.11.2025). Hiidlased on pahased! Ministeerium tahab Hiiuemaal liita kokku ametikooli ja gümnaasiumi. TV3 uudised. Vaadatud 21.01.2026. – <https://www.youtube.com/watch?v=7QLBIKIZZCY>.
- KŁOCZKO-GAJEWSKA, A. (2020). Long-term impact of closing rural schools on local social capital: a multiple-case study from Poland. *European Countryside*, 12 (4), 598–617. – doi: 10.2478/euco-2020-0031.
- KVALSUND, R. (2009). Centralized decentralization or decentralized centralization? A review of newer Norwegian research on schools and their communities. *International Journal of Educational Research*, 48(2), 89–99.
- MAIBERG, T. (17.07.2024). Kahte jalga ei saa ühe saapa sisse panna. *Hiiu Leht*. Vaadatud 21.01.2025. – <https://hiuleht.ee/kahte-jalga-ei-saa-ue-saapa-sisse-panna/>.
- ONCESCU, J. (2014). The impact of a rural school's closure on community resiliency, *Leisure/Loisir*. 38:1, 35–52. – doi: 10.1080/14927713.2014.932969.
- PETITSIOON. 1900 allkirja Hiiumaa ametikooli toetuseks (17.09.2024). *Hiiu Leht*. – https://hiuleht.ee/petitsioon-1900-allkirja-hiiumaa-ametikooli-toetuseks/?zp_reload=a1ec5486-a9b2-408b-a885-03341d9b40df.
- PIHL, K. & KRUSELL, S. (2024). Madala erialase rakendamisega erialad kutseõppes ja selle põhjused. SA Kutsekoda. – <https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/madala-erialase-rakendamisega-erialad>.
- ROSENBLAD, Y., LEOMA, R. & KRUSELL, S. (2023). OSKA üldprognoos 2022–2031: Ülevaade Eesti tööturu olukorrast, tööjõuvajadusest ning sellest tulenevast koolitusvajadusest. SA Kutsekoda. – <https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/oska-uldprognoos>.
- VINNI, R. (2025a, 04.11). Minister Kallas ja hiidlased ei leidnud ühist keelt. *Hiiu Leht*. Vaadatud 21.01.2026. – <https://hiuleht.ee/pinged-minister-kallas-ja-hiidlased-ei-leidnud-uhist-keelt/>.
- VINNI, R. (2025b, 05.11). Minister Kallas: üks kahest koolist ellu ei jääks. *Hiiu Leht*. Vaadatud 21.01.2026. – https://hiuleht.ee/hariduse-tulevik-minister-kallas-uks-kahest-koolist-ellu-ei-jaaks/?zp_reload=a59f8ff5-92c6-46e0-b1ce-b5cc3c2d52c9.
- VINNI, R. & VOGLAID-KUKK, K. (05.11.2024). Suuremõisas otsiti lahendust Hiiumaa kutsehariduse tulevikule. *Hiiu Leht*. Vaadatud 21.01.2026. – <https://hiuleht.ee/konverentsi-kokkuvote-suuremoisas-otsiti-lahendust-hiiumaa-kutsehariduse-tulevikule/>.